

Zastupljenost nasilja u odnosima adolescenata

Izdavač: Kosovski Centar za Studije Roda – KGSC

Rukovodilac projekta i urednik: Luljeta Vuniqi

Istraživanje realizovao: IQ Consulting

Pisac: Erëblir Kadriu

Tehničko uređivanje, dizajn i štampa: Drin Kryeziu

Prevod: Translation Centre

© 2012 Kosovski centar za rodno istraživanje (KGSC)

Sva prava zadržana

www.kgscenter.com

An EU funded project managed by
the European Union Office in Kosovo

KOva publikacija je sastavljena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Kosovskog centra za istraživanja u oblasti rodne ravnopravnosti i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije

United Nations Population Fund

Napomena: Stavovi izneseni u ovoj publikaciji su stavovi autora i ne predstavljaju nu štava UNFPA stavove, Ujedinjenih Nacija ili od bilo Koji njenih povezanih organizacija.

SADRZAJ

KRATAK PREGLED IZVEŠTAJA	3
Uvod	7
Izrazi zahvalnosti	9
Metodologija	11
KONCEPTI	13
NASILJE U PORODICI	13
UZORAK STUDIJE	15
REZULTATI I NALAZI	16
LIČNA PERCEPCIJA I ZADOVOLJSTVO	17
NASILJE U ŠKOLI	19
UPOTREBA ALKOHOLA I NARKOTIKA	22
ROMANTIČNA VEZA – ISKUSTVA I UČESTALOST	23
DEFINICIJA NASILJA, PREMA REČIMA TINEJDŽERA	27
OBRASCI NASILJA U ODNOSIMA ADOLESCENATA	29
MEDIJSKI OBRASCI	36
DRUGI NALAZI	37
PREPORUKE	38
BIBLIOGRAFIJA	39

KRATAK PREGLED IZVEŠTAJA

Ova studija rasvetljava neka od važnih pitanja u vezi sa iskustvom mladih u nasilju u školama, porodici i/ili romantičnoj vezi. Rezultati ove studije, sa velikim implikacijama, daju neke od značajnih informacija o stavovima i ponašanjima tinejdžera prema rodnoj ravnopravnosti, kao i o njihovom iskustvu u slučajevima nasilja. U daljem tekstu su dati glavni nalazi i ishodi ove studije.

- Većina ispitanika obe grupe polova navodi da trenutno žive sa oba svoja roditelja.
- Za većinu ispitanika, vera nikada nije bila važna i/ili nije bila tako važna u njihovoj porodičnoj strukturi.
- Velika većina ispitanika oba pola navodi da nisu imali negativno, neprijateljsko ili nasilno iskustvo sa odraslima u svojoj porodici. Ove odgovore su dala oba pola i za druge vrste nasilja: fizičko, emocionalno/psihološko ili seksualno.
- Velika većina ispitanika iz ove studije navodi veliki osećaj ličnog zadovoljstva.
- Momci i devojke su u sklopu ove studije ukazali na nekoliko vrsti slučajeva nasilja koji se javljaju u njihovim školama: fizičko, emocionalno, psihološko i seksualno nasilje.
- U smislu ljudi umešanih u školsko nasilje, ispitanici su ukazali na sledeće slučajeve: 1. Nasilje između učenika, 2. Nasilje nastavnika nad učenicima i 3. Nasilje učenika nad nastavnicima.
- Prema navodima ispitanika iz ove studije, najuobičajenije mesto nasilja je školsko dvorište, nakon čega slede hodnici, učionice i sanitarne prostorije.
- Ukupno 63,3 % momka kaže da nikada nisu konzumirali alkoholno piće, dok kod devojaka taj procenat iznosi 74,4 %. Pored toga, ukupno je 88,6 % momaka navelo da nisu imali iskustvo sa narkoticima, dok je među devojkaama ispitanim u ovoj studiji taj procenat veći, 95,3 %.
- Više od polovine ispitanika iz ove studije (52 %) bilo je u romantičnoj vezi, od čega je trećina (32 %) bila u odnosu koji obuhvata i seksualne odnose. Većina ispitanika bila je u vezi između dva meseca i dve godine, dok je samo nekoliko (14 %) bilo u vezi dužoj od dve godine.
- Sa druge strane, više od trećine (40 %) onih koji su imali seksualne odnose koristili su kondom kao sredstvo zaštite u svom poslednjem sek-

sualnom opštenju, dok veoma zabrinjavajući procenat (33,3 %) uopšte nije koristio zaštitu. Ovo se posebno odnosi na mlade muškarce, gde je, prema ovoj studiji, 28,9 % ispitanih momaka navelo da nisu koristili nikakvu zaštitu tokom svog poslednjeg seksualnog opštenja u svojoj romantičnoj vezi, dok je među ispitanim devojkama ovaj procenat bio znatno veći, 40,8 %.

- Dve trećine onih koji su trenutno u vezi u celosti su (31 %) ili uglavnom su (33 %) zadovoljni svojim odnosom.
- Veliki broj momaka, 46 %, kao i devojaka, 40 %, naveo je da je nasilje prihvatljivo kada momak udari svoju devojku jer ga je ona prevarila.
- Većina ispitanika, njih 65 %, smatra da bi devojka trebalo da bude nevinna u trenutku kada odluči da stupi u vezu. Štaviše, izgleda da su društvena i kulturna očekivanja u vezi sa nevinošću devojaka više uticala na ispitanе devojke nego na momke iz ove studije, pošto više devojaka, njih 70 %, nego momaka, 59 %, smatra da bi to trebalo da bude tako – devojka bi trebalo da bude nevinna kada stupi u romantičnu vezu.
- Veći broj devojaka pokazao je bolje shvatanje toga šta se može definisati kao nasilje – vrste nasilja: fizičko, emocionalno, psihološko i seksualno.
- Manje od trećine ispitanika (27 %) ne smatra da bi šamar trebalo da se definiše kao delo nasilja. Ovakvo shvatanje je prihvaćenije kod momaka nego kod devojaka.
- Veći broj devojaka (11 %) nego momaka (6 %) dobio je udarac/povređen je fizički ili je dobio šamar.
- Veći broj devojaka, 10 %, nego momaka, 6 %, naveo je da ima iskustvo u svojoj romantičnoj vezi gde bi partner postupio nasilno prema drugom, a što bi moglo da dovede do straha među njima.
- Ispitanе devojke su navele da više strahuju od osvete (16,1 % devojaka, 10,3 % momaka) što predstavlja još jedan od glavnih razloga zašto ljudi ne prijavljuju nasilje, dok je veći broj momaka (19,6 %) nego devojaka (10,1 %) naveo da je osećaj krivice i odgovornosti za nasilje jedan od glavnih razloga zašto se nasilje ne prijavljuje.
- Većina ispitanika u ovoj studiji smatra da danas nasilje postoji u romantičnoj vezi i da predstavlja ozbiljnu brigu/problem. Uopšteno, znatno veći broj devojaka (84,2 %) nego momaka (68,3%) ukazuje na ovo kao na alarmantnu stvar u pogledu današnjih odnosa.

- 4 • Velika većina momaka i devojaka navodi da u njihovim školama

nedostaju aktivnosti i prilike za borbu protiv nasilja i/ili uopšteno strategije za sprečavanje nasilja.

UVOD

Uprkos određenom uspehu, problemi u vezi sa rodnom neravnopravnošću i dalje uveliko postoje u kosovskom društvu. Jedna od najproblematičnijih oblasti u pogledu odnosa između rodova u vezi je sa nasiljem na osnovu rodova, koje приметно počinje veoma rano u životu kosovske omladine.

Dokora, na Kosovu se većina studija o nasilju između partnera usredsređivala na venčane parove ili parove koji žive u zajednici, međutim, mali broj se bavio nasiljem u školama i nedostaju studije o pojedincima koji se zabavljaju ali ne žive u zajednici, vrsti odnosa koja je najčešća u ranom odraslom dobu. Imajući u vidu veliku zastupljenost nasilja između partnera kod mladih odraslih ljudi, adolescenti su ključna grupa za studiju i intervenciju. Obrasci sukoba koji potiču od nasilja u porodici u odraslom dobu mogu početi još za vreme zabavljanja u adolescentnom dobu.

KGSC – Kosovski centar za istraživanja u oblasti rodne ravnopravnosti pokrenuo je istraživanje na nivou Kosova, sa ciljem da se otkloni nedostatak u pogledu studija i znanja o stvarima koje se tiču nasilja na osnovu rodova kod mladih, posebno zastupljenosti nasilja u odnosima adolescenata. Kroz ovo istraživanje pod nazivom „Zastupljenost nasilja u odnosima adolescenata“, KGSC želi da iznese prve procene, zasnovane na nacionalno reprezentativnom uzorku, zastupljenosti psihološkog i fizičkog nasilja u romantičnoj vezi adolescenata.

Ovaj izveštaj predstavlja rezultate obuhvatnijih obrazaca istraživanja, prepoznavanja i shvatanja nasilja između rodova u odnosima adolescenata na Kosovu. Cilj ispitivanja je da se stekne uvid u učestalost, vrstu, motivaciju, uzrok i posledicu nasilja u odnosima adolescenata, dokumentuje značenje koje mladi pripisuju nasilju u odnosima. Pored toga, svrha ispitivanja je da se bolje razumeju potrebe i problemi pitanja u vezi sa nasiljem kod mladih u njihovim odnosima, stvore bolji obrazovni programi i da se rezultati iskoriste za osmišljavanje kampanja za sprečavanje nasilja između rodova.

Ciljevi kampanje su svest o potrebi za ukidanjem rodnih stereotipova i drugih uzroka nasilja između rodova kod mladih, razvijanje svesti o odgovornostima za aktivno učestvovanje u donošenje odluka u društvu u oblasti rodne ravnopravnosti i promovisanja rodne ravnopravnosti kao dela vrednosti i stavova u ponašanju mladih. Pored istraživanja, kampanja obuhvata sledeće aktivnosti:

Medijska kampanja – televizijski dokumentarci, popularna pesma/hit, novinski oglasi;

Omladinski rad na pitanjima nasilja između rodova korišćenjem kreativnih tehnika kao što su slikanje, eseji, grafitni murali, animirani filmovi;

- Društvene pozorišne izvedbe;
- Javne diskusije i debate sa mladima;
- Zalaganje i lobiranje.

IZRAZI ZAHVALNOSTI

Istraživanje pod nazivom „Zastupljenost nasilja u odnosima adolescenata“ inicijativa je Kosovskog centra za istraživanje u oblasti rodne ravnopravnosti. U ime KGSC-a, želeo bih da se prvo zahvalim Evropskoj komisiji koja je omogućila ovo istraživanje.

Štaviše, želeo bih da se zahvalim Ministarstvu obrazovanja na Kosovu, srednjim školama i različitim ispitanicima na njihovoj cenjenoj podršci i volji da izdvoje svoje vreme i učestvuju u našem istraživanju. Spremnost na saradnju i podrška omogućili su nam da dođemo do potrebnih podataka da bismo analizirali stvari kojima se ovo istraživanje bavi:

Osim toga, tim bi želeo da se zahvali i svim ispitanicima na njihovoj spremnosti na saradnju.

KGSC bi želeo da se zahvali svim učesnicima radne grupe, koji su unapredili ovu studiju svojim znanjem i preporukama.

Pored toga, htela bih da se zahvalim i timu kompanije IQ Consulting, na njihovom profesionalnom doprinosu i saradnji tokom istraživanja. Posebnu zahvalnost za neprekidnu podršku u primeni projekta, odajem i drugim članovima osoblja KCRS-a, gđi Luljeta Demolli, Sibel Halimi, Merita Fona i Driton Parduži.

Luljeta Vuniqi

Vođa Projekta

METODOLOGIJA

Instrumenti korišćeni prilikom sprovođenja istraživanja pod nazivom „Zastupljenost nasilja u odnosima adolescenata“ su: kvalitativni i kvantitativni instrumenti. U kvalitativnom pogledu uključeni su sporedni podaci istraživanja, kao i razgovori sa fokus grupama u sklopu metodologije. U kvantitativnom aspektu, osmišljen je upitnik koji je bio usmeren na tri grupe i koji je obuhvatio 600 ispitanika u 54 škole (dovoljan uzorak za obezbeđivanje relevantnih statističkih podataka) širom Kosova.

Upitnik obuhvata 42 pitanja, od kojih dva otvorenog oblika dok su ostala pitanja zatvorenog oblika, formirana kao nominalni i ordinarni stepen. Upitnik popunjavaju samo ispitanici iz srednjih škola, a sastoji se od sledećih tema:

- Lične karakteristike;
- Iskustvo oko nasilja u porodici;
- Iskustvo u vezi;
- Iskustvo oko nasilja u vezi;
- Stavovi o ulogama rodova i nasilju;
- Poznavanje nasilja i znakova nasilja u vezi (parovi);
- Iskustvo oko nasilja u školi, naselju/kvartu;
- Vršnjačke grupe i nasilje;
- Uticaj i uloga medija;
- Vaspitanje i sprečavanje nasilja u školi;

Jezik, shvatanje sadržaja i adekvatnost instrumenta procene potvrđeni su i dodatno prilagođeni posle testa sa grupom učenika i učenika srednjih škola.

Za korišćenje upitnika u školama je traženo i dobijeno odobrenje za realizaciju ankete od strane Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije.

Uzorak je sačinjen kao stratifikovani uzorak nasumično upoređen sa rodnom strukturom učenika srednjih škola, vrstom škola unutar sistema obrazovanja (gimnazije, strukovne/tehničke škole, ekonomske, poljoprivredne i mešovite), veličinom i geografskim položajem prebivališta, etničke pripadnosti, roda i starosti u svim kosovskim opštinama u kojima se izabrane škole nalaze. Upitnik su prosledili stručni anketari obučeni posebno za temu ispitivanja. Pre početka popunjavanja upitnika, ispitanicima su predstavljene tema i cilj ispitivanja, zajedno sa uputstvima o pitanjima postavljenim u ovom up-

itniku. Kvantitativni podaci su analizirani korišćenjem programa za statističku obradu podataka SPSS 16. Kvalitativni podaci su korišćeni kao primeri, „živa reč“ ispitanika što predstavlja veliki doprinos za shvatanje i objašnjavanje numeričkih rezultata. Sve informacije prikupljene uz pomoć upitnika su tretirane kao anonimne i poverljive, a samo grupa anketara je imala pristupa podacima. Nakon obrade podataka i uspostavljanja baze podataka, organizovane su dve fokusne grupe, jedna korišćenjem reprezentativnog uzoraka učenika/srednjih škola sa kojima su analizirani i razmatrani podaci/dobijeni rezultati ispitivanja. Dok je druga fokusna grupa sačinjena od ključnih aktera iz oblasti obrazovanja i rodne ravnopravnosti, kako bi se došlo do zaključaka i preporuka.

Cilj fokusnih grupa je provera rezultata dobijenih u anketi i radilo se na pronalaženju odgovora na pitanja „zašto“ i „kako“ u temama ankete, kao i u cilju donošenja zaključaka i preporuka.

KONCEPTI

Da bismo jasno i obuhvatno razumeli nalaze ove studije, važno je da opišemo nekoliko koncepata koji su korišćeni u ovom izveštaju, pošto su bili deo instrumenta koji je korišćen za sakupljanje podataka i/ili dobijanje podataka od učesnika u ovoj studiji. Funkcionalna definicija je sledeća:

NASILJE U PORODICI

Nasilje u porodici – takođe poznato kao „međuljudsko nasilje“, „zlostavljanje“ i „porodično nasilje“ – široko je rasprostranjeno i ozbiljan problem za javno zdravlje, u Sjedinjenim Američkim Državama i na međunarodnom nivou. Razvojni fond Ujedinjenih nacija za žene procenjuje da jedna od tri žene u svetu dobija batine, biva primorana na seks ili se na neki drugi način zlostavlja u svom životu. Ovaj unos sagledava definicije nasilja u porodici, istorijska gledišta, statistiku nasilja u porodici, uzroke zlostavljanja i efekat nasilja u porodici, decu zlostavljanih žena i odgovor i prevenciju. Pojam „zlostavljana žena“ potiče od krivičnog dela poznatog i kao „zlostavljanje“ ili svesno ili namerno dodirivanje lica protiv njegove volje od strane drugog lica, ili predmetom ili supstancom koju koristi to drugo lice. Pojam „zlostavljana žena“ sa naglaskom na fizičko nasilje, ne uzima u celosti u obzir različite načine na koje se intimnim partnerima bilo kog roda može manipulirati i na koje se isti mogu zlostavljati te je za posledicu taj termin u velikoj meri zamenjen terminom nasilje u porodici (NP), nasilje između intimnih partnera (NIP) i više generički termin porodično nasilje. U toku poslednjih 15 godina, sve se više prepoznaje da je NIP veoma zastupljen problem po javno zdravlje sa razarajućim uticajima na pojedince, porodice i zajednice. Termin porodično nasilje korišćen je za opisivanje dela nasilja između članova porodice, uključujući odrasle i adolescentne partnere, između roditelja i deteta (uključujući odraslu decu), između staratelja ili partnera i starijih lica, i između braće i sestara. Iako se ponekad koristi u zamenu, termin nasilje u porodici se obično smatra terminom koji opisuje nasilje između lica u intimnom odnosu tako da termin nasilje između intimnih partnera naizgled zamenjuje termin nasilje u porodici radi jasne definicije.

- Tinejdžeri/momci i devojke – učenici srednjih škola na Kosovu odakle je dobijen uzorak. Poseban kriterijum definicije ovog pojma je uzrast ispitanika, od 16 do 19 godina, kako je definisano delokrugom i **13**

svrhom ove studije.¹

- **Lična percepcija** – sa psihološke tačke gledišta „naša“/ „lična slika“ potiče iz tri važna procesa: 1. mišljenja koje imamo o sebi, 2. mišljenja koje drugi imaju o nama i 3. mišljenja koja imamo o tome kako drugi gledaju na nas. Ova studija je od svojih ispitanika zatražila da iznesu mišljenje o svojim vrednostima, svom ponašanju i pojmu lične vrednosti. Mišljenja učesnika o njihovim vrednostima, sposobnostima, osećaju vrednosti, ponosu, itd. okarakterisana su i protumačena u okviru ovog pojma.
- **Nasilje u školi** – različite vrste² slučajeva nasilja koje nastaju u školskom objektu, školskom dvorištu, kao i u blizini škole. Predstavljena su iskustva u nasilju u koje su bili umešani nekoliko predstavnika: nasilje između učenika, nasilje učenika nad nastavnicima i nasilje nastavnika nad učenicima.
- **Romantična veza adolescenata** – emocionalno privlačenje i privrženost između dve osobe koje može i ne mora da obuhvata i seksualne odnose. U svrhu ove studije, od ispitanika, adolescenata je zatraženo da navedu sledeće: 1. Da li su ranije bili u vezi; i 2. Da li su bili u romantičnoj vezi sa nekim u vreme kada su sakupljeni podaci za ovu studiju. Ispitanici su takođe, imali opciju da navedu koliko dugo traje njihova romantična veza, kao i podatke o seksualnim odnosima sa svojim romantičnim partnerom.
- **Zaštita u seksu i seksualno aktivni** – seksualno aktivni su oni koji su imali i/ili trenutno imaju seksualne odnose³ sa svojim romantičnim partnerom. Zaštita u seksu se odnosi na različite vrste merila za ono što se smatra sigurnim seksom – seksualno opštenje koje ne dovodi do neželjene trudnoće i/ili infekcije različitim polno prenosivim bolestima.
- **Stavovi o ulozi rodova** – stavovi o osobi, predmetu i/ili pojavi oblikuju se našim iskustvom, doprinosom i povratnim informacijama. Stavovi su mišljenja sa različitim intenzitetom emocija koje imamo prema nečemu/nekome. U svrhu ove studije, od ispitanika je zatraženo da iznesu svoje stavove o određenim vrednostima, kao i očekivanja u pogledu ponašanja muškaraca i žena u našem društvu.

¹ Vidite deo ovog izveštaja pod nazivom UZORAK STUDIJE za detaljnije informacije o uzorku.

² Vidite deo pod nazivom NASILJE U ŠKOLI za opis i definiciju: fizičkog nasilja, psihološkog nasilja, emocionalnog nasilja i seksualnog nasilja u odnosu na slučajeve nasilja koje su ispitanici iz ove studije pomenuli.

³ Vrste seksualnih odnosa nisu identifikovane.

UZORAK STUDIJE

Uzorak ove studije prilično je raznolik u smislu pola ispitanika, njihovog uzrasta, stepena i vrste obrazovanja, školskog uspeha, kao i etničke pripadnosti.

Pol:

MUŠKI	ŽENSKI
281	316
UKUPNO: 597	

Uzrast i obrazovanje⁴

	MUŠKARCI	ŽENE
- UZRAST -		
16	15.7	17.7
17	47.7	45.3
18	25.6	27.8
19	11.0	9.2
- RAZRED -		
11	17.1	21.5
12	63.3	64.2
13	19.6	14.2
- VRSTA ŠKOLE-		
Gimnazija	71.5	74.1
Strukovna	28.5	25.9
- ŠKOLSKI USPEH -		
Odličan	39.1	52.2
Vrlo dobar	37.7	33.9
Dobar	17.8	11.1
Dovoljan	4.6	1.9
Nedovoljan	0.7	0.9

Etnička pripadnost

Kosovci albanskog porekla	520
Kosovske manjine nealbanskog porekla	80

⁴ Odgovori su predstavljeni prema procentu ukupnog uzorka.

REZULTATI I NALAZI

PORODICA, VERA I ISKUSTVA SA ODRASLIMA

Većina ispitanika obeju grupa polova, ukupno 87,8 % njih, navela je da trenutno žive sa oba svoja roditelja. Nekoliko njih, ukupno 5,9 %, reklo je da žive samo sa svojom majkom. Takođe, uobičajen odgovor za oba pola, 6 % devojaka i 5,7 % momaka, bio je da žive samo sa majkom.

Na pitanje o verskim načelima, verovanjima i praksama u svom domaćinstvu, ispitanici oba pola nisu pokazali velike razlike u svojim odgovorima. Ukupno 46,7 % ispitanika navelo je da vera nije deo njihove porodice; gde je ovaj procenat delimično veći kod momaka (51,6 %) nego kod devojaka (42,4 %).

	UKUPNO	MOMAKA	DEVOJAKA
NE, vera nikada nije bila važna u mojoj porodici.	46,7%	51,6%	42,4%
Vera je važna u mojoj porodici, ali ne toliko.	36,2%	31,3%	40,5%
DA, moje porodične obaveze su u skladu sa verskim načelima.	17,1%	17,1%	17,1%

TABLA 1.0. DA LI STE RASLI U PORODICI U KOJOJ JE VERA VAŽNA?

U ovoj studiji, tinejdžeri su govorili i o svom iskustvu sa odraslima u svojoj porodici. Velika većina ispitanika oba pola nije navela negativna, neprijateljska ili nasilna iskustva sa odraslima u svojoj porodici. Ovakvi odgovori dolazili su od oba pola i za različite vrste nasilja: fizičko, emocionalno/psihološko ili seksualno nasilje. Uopšteno, 94,3 % od ukupnog broja ispitanika navodi da nema fizičkog nasilja u odnosima sa odraslima u porodici, kao što su batine, hvatanje ili šamaranje, odnosno rešavanje sukoba fizičkom silom (91,1 % ispitanih devojaka i 97,2 % ispitanih momaka); odnosno, 95 % od ukupnog broja ispitanika oba pola (96,5 % ispitanih devojaka i 93,2 % ispitanih momaka).

Velika većina tinejdžera koji su učestvovali u ovoj studiji navela je i to da nema iskustva sa psihološkim/emocionalnim nasiljem sa odraslima u svojoj porodici. Konkretnije, ukupno 86,3 % svih ispitanika (88,3 % devojaka i 84,4 % momaka) kažu da nisu iskusili uvrede ili ponižavanja od odraslih u svojoj porodici. Štaviše, još jednom, velika većina ispitanika iz obeju grupa polova, 91,3 %, kaže da im odrasli u porodici ne prete ili da ih ne zastrašuju. Ne postoji velika razlika u smislu bilo kog pola u pogledu ove vrste nasilja, 88,3 % devojaka i 84 % momaka.

Prema odgovorima učesnika u ovoj studiji, ispitani tinejdžeri u velikoj

većini, 93,3 %, kažu da nisu imali iskustva u seksualnom nasilju sa odraslima. Konkretnije, 94,3 % svih ispitanih devojaka i 92,2 % svih ispitanih momaka, kaže da nikada nisu bili u situaciji da su ih odrasli primoravali na neželjeno seksualno ponašanje.

	UKUPNO	MOMAKA	DEVOJAKA
Odrasli često viču.	30,2%	27,8%	16,2%
Odrasli vas često vređaju i zovu pogrdnim imenima.	13,7%	16,0%	11,7%
Odrasli vas disciplinuju zaključavanjem ili uskraćivanjem hrane.	3,4%	3,9%	2,8%
Odrasli vas kažnjavaju tako što vam ne dozvoljavaju da koristite telefon ili vam zabranjuju izlazak	17,6%	12,1%	22,5%
Odrasli vas tuku, vuku za kosu ili šamaraju	5,7%	8,9%	2,8%
Odrasli vam prete i plaše vas	8,7%	8,5%	8,9%
Odrasli vam oduzimaju stvari ili ih namerno uništavaju.	6,9%	5,3%	8,2%
Sukobi se rešavaju primenom fizičke sile.	5,0%	6,8%	3,5%
Odrasli su nasilni pod uticajem alkohola ili narkotika	16,8%	21,7%	12,3%
Odrasli vas primoravaju na neželjeno seksualno ponašanje.	6,7%	7,8%	5,7%

TABELA 2.0. Iskustva sa odraslima u porodici

LIČNA PERCEPCIJA I ZADOVOLJSTVO

Ispitanici u ovoj studiji u velikoj većini kažu da osećaju određeno lično zadovoljstvo. Na pitanje koliko su zadovoljni sobom, ukupno 56,3 % ispitanih dali su pozitivne odgovore (11,4 % su rekli donekle tačno a 44,9 % sasvim tačno). U vezi sa ovim nije bilo puno razlika između ispitanika različitog pola; ukupno, 80 % devojaka (30,7 % donekle tačno i 57,3 % sasvim tačno) i 89,4 % momaka (36,7 % donekle tačno i 52,7 % sasvim tačno). Sa druge strane, na pitanje da li imaju puno razloga da budu ponosni na sebe, većina ispitanika oba pola nije bila sigurna ili je rekla ne. Ukupno, 57,5 % kaže da nisu sigurni ili da nisu ponosni na ono što jesu i što imaju (10,9 % nisam siguran, 11,6 % donekle nije tačno, 35 % nije uopšte tačno). Još jednom, odgovori u smislu ispitanika različitog pola su slični, sa 58,5 % devojaka i 56,3 % momaka.

Zanimljivo je da je većina ispitanika na pitanje da li su sposobni da obave **17**

bilo koji posao/zadatak kao i drugi ljudi, odlučno rekla da. Ukupno 88,2 % ispitanika na gore navedeno pitanje odgovorili su sa sigurno (76,5 % sasvim tačno, 11,7 % donekle tačno). Ispitane devojkice su davale odgovore sa većom sigurnošću, 89,4 % njih smatra da su sposobne da obave svaki posao/zadatak kao i drugi ljudi (80,4 % sasvim tačno, 9,2 % donekle tačno). Međutim, nema puno razlika kod ispitanih momaka, ukupno 86,8 % (72,2 % sasvim tačno, 14,6 % donekle tačno).

Devojkice ispitanice u ovoj studiji u većoj meri nego momci kažu da su zadovoljne osobinama koje poseduju. Uopšteno, 85,1 % ispitanih devojkica kaže da imaju puno vrednih osobina (56,3 % sasvim tačno, 28,8 % donekle tačno). Ovo je veći procenat nego kod ispitanih momaka, gde ukupno 72,9 % kaže da imaju puno vrednih osobina (49,8 % sasvim tačno, 23,1 % donekle tačno). Devojkice su u većoj meri zadovoljne svojim osobinama i u poređenju sa ukupnim brojem ispitanika oba pola, 79,4 %. Uopšteno, na pitanje postavljeno ispitanicima da li smatraju da su vredni koliko i drugi ljudi, veći broj devojkica, 80,4 %, rekao je da (62 % sasvim tačno, 18,4 % donekle tačno), nego što je to slučaj kod momaka, 76,2 % (54,1 % sasvim tačno, 22,1 % donekle tačno).

Od ukupnog broja svih ispitanika, 63,2 % kažu da za sebe ne misle da su beznačajni; u smislu pola: od ukupnog broja ispitanika, 61,4 % devojkica kažu da se ne osećaju beznačajno, dok kod momaka taj procenat iznosi 65,1. Sa druge strane, od ukupnog broja ispitanika, 47,7 % ispitanika oba pola kaže da se nikada ne oseća beznačajno dok 18,8 % njih nije sigurno. Ovaj odgovor nije u velikoj meri drugačiji kod ispitanika različitog pola, gde se sa tim slaže 47,5 % devojkica, odnosno 48,8 % momaka. Međutim, oko ovoga nije sigurno više momaka, 22,4 %, nego devojkica, 15,5 %.

	UKUPNO DA ¹	MOMAKA DA	DEVOJAKA DA
Uopšteno sam zadovoljan-a sobom	88,6%	89,4%	88%
Želeo-la bih da imam veće poštovanje prema sebi	57,3%	56,3%	58,2%
Mislim da imam puno razloga da budem ponosan-a na sebe	42,5%	43,7%	41,5%
Ponekad se osećam potpuno beskorisno	47,7%	29,6%	37,1%
Sposoban-a sam za svaki posao i da sve svoje zadatke obavim kao i većina ljudi	33,5%	86,8%	89,6%
Ponekad se osećam beznačajno	88,2%	24,2%	26,6%
Mislim da sam sposoban-a kao i većina drugih ljudi	25,4%	76,9%	86,4%
Mislim da posedujem puno vrednih osobina	81,9%	72,9%	85,1%
Svakoq dana shvatam da veoma malo vredim.	49,4%	17,5%	17,7%
Mislim da vredim koliko i drugi ljudi	17,6%	76,2%	80,4%

TABELA 3.0 Lična percepcija mladih momaka i devojaka

NASILJE U ŠKOLI

Postoji opšta saglasnost među akterima u društvu da nasilje u školama na Kosovu ima potencijal da postane alarmantno pitanje zbog njegovog trenda povećanja. Prema zvaničnim podacima Policije Kosova (kako je citirano u novinama Koha DITORE, 08.10.2012), od januara do septembra 2012. godine, prijavljena su ukupno 2.793 slučaja telesnih povreda. „Ovo je posebno naglašeno među adolescentima“ u osnovnim i srednjim školama. „Broj slučajeva nasilja u školama na Kosovu izgleda da je sve učestaliji. Konkretnije, u prvom polugodištu 2011. godine, prijavljeno je više od 210 slučajeva u kojima su umešani učenici, od kojih je u mnogim bilo teških povreda... Situacija je gora nego 2010. godine, kada je, prema podacima policije, bilo 37 slučajeva u kojima je došlo do teških telesnih povreda, 36 slučajeva oštećivanja imovine, 15 razbojništava i neodređeni broj lakših povreda.“ (Brajšori, SETimes, 2011)⁵

Štaviše, Unicef je još 2005. godine u svojim izveštajima upozoravao na nasilje u školama na Kosovu: „Nasilje je uobičajeno u školama i nasilje je poraslo u njihovoj zajednici u proteklim godinama. Smatra se takođe, da je strah od nasilja na ulici ili na putu do škole rasprostranjeno među mladima.“ (UNI-

⁵ Brajšori, Muhamet. (2011). Nasilje u školama na Kosovu postaje smrtonosno. Southeast European Times u Prištini. Pogledano 12.11.2012. na stranici World Wide Web-a na http://setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2011/06/08/feature-04

CEF, Istraživanje nasilja nad decom u školama na Kosovu 2005:41). Civilno društvo na Kosovu zalagalo se za obuhvatno istraživanje nasilja u školi da bi se razumeli učestalost, uzroci i implikacije te pojave po razvoj zemlje i blagostanje u društvu (vidi International Progressive Education – www.ipeks.org)

U daljem tekstu date su kategorije prijavljenih vrsti nasilja između tinejdžera u školama, umešanih aktera i slučajeva nasilja, najčešćih uzroka koji podstiču nasilje, kao i mesta na kojima se najčešće javlja.

NASILJE IZMEĐU UČENIKA

Prema navodima velike većine ispitanika oba pola u ovoj studiji, 77,1 %, fizičko nasilje i tuče prisutni su u velikoj meri između učenika. Takođe, većina ispitanika oba pola, 67,7 % njih, kažu da se učenici međusobno vređaju i ismejavaju jedni druge. Neki ispitanici su takođe, naveli da su svedoci toga da su učenici u školama nosili hladno oružje poput noževa (ukupno 44,6 %), bejzbol palica (ukupno 37,4 %) i krali lične predmete (ukupno 45,2 %). Neki ispitanici, 18,1 % njih, kažu da su svedoci toga da su učenici nosili oružje u školama. U gore navedenim iskustvima ne postoji značajna razlika između dvaju pola ispitanih.

NASILJE NASTAVNIKA NAD UČENICIMA

Uopšteno, većina tinejdžera iz ove studije, 53,4 %, kaže da su svedoci toga da nastavnici vređaju učenike. Ovo je slučaj delimično приметniji kod devojaka, 57,3 %, nego kod momaka, 49,1 %. Uprkos postojećim zakonima u zemlji koji izričito zabranjuju svaku vrstu nasilnog stava i ponašanja nastavnika prema učenicima, veliki broj tinejdžera kaže da su svedoci toga da nastavnici fizički kažnjavaju učenike, 42,2 % od ukupnog broja ispitanika, i da nastavnici prete učenicima i da ih plaše, 39,9 % ispitanika. Ovakvo psihološko nasilje⁶ dovodi u opasnost uspostavljanje sigurnog i pogodnog okruženja za učenje, što negativno utiče na kvalitet i kvantitet učenja (Kadriu et al, 2010)⁷ u razrednom okruženju. Ako se psihološke, emocionalne i spoznajne potrebe učenika ne zadovolje i ne stvori sigurno okruženje, onda u takvom okruženju nije moguće puno učiti. Prema odgovorima ispitanika u ovoj studiji, iskustva su slična za ispitanike obeju grupa polova. Pored toga, važno je konstatovati da je iskustvo velikog broja manjinskih ispitanika slično, 42 %.

6 Definicija i opis fizičkog nasilja koji se koriste u svrhu ove studije, elaborisani su u Delu 7. ovog izveštaja, gde su dati primeri ove vrste nasilja prema navodima ispitanika.

7 Kadriu E. Seljimos, E. Tauer J. (2010), Šta je potrebno da budete dobar nastavnik?. International Progressive Education, Kosovo.

NASILJE UČENIKA PREMA NASTAVNICIMA

Od ukupnog broja ispitanika, 42,2 % kaže da njihovi drugovi učenici vređaju nastavnike. Štaviše, neki učesnici, 21,3 % od ukupnog broja, kažu da su svedoci toga da učenici prete nastavnicima i da ih plaše, a 18,4 % od ukupnog broja ispitanika kaže da učenici koriste fizičko nasilje nad nastavnicima.

MESTA NASILJA U ŠKOLI

Tinejdžerke i tinejdžeri ispitani u ovoj studiji naveli su najčešća mesta u školi i/ili u blizini škole gde dolazi do tuča. To su: 1. školsko dvorište kod 85,4 %, 2. kada učenici propuste čas kod 66 %, 3. između školskih smena kod 64,8 %, 4. u toku pauza između časova kod 61,1 %, 5. na putu od škole kod 55,9 % i 6. u školskim hodnicima kod 52,4 %.

	UKUPNO	MOMAKA	DEVOJAKA
Sanitarne prostorije	37.5%	33.5%	41.1%
Hodnici	52.4%	46.3%	57.9%
Učionice	49.2%	49.5%	49.1%
Školsko dvorište	85.4%	84.3%	86.4%

TABELA 4.0. Najčešća mesta nasilja u školi

UZROCI NASILJA U ŠKOLI

„Dolazi do tuča [između momaka] zbog devojaka, mada, u skorije vreme, to se menja.“

Tinejdžer učesnik fokusne grupe

Velika većina tinejdžerki i tinejdžera u ovoj studiji navode četiri uzroka i razloga zbog kojih dolazi do slučajeva nasilja u školskom okruženju. To su: 1. učenici imaju loše društvo kod 84,2 %, 2. brane nečijeg prijatelja kod 81,2 %, 3. osveta/inat kod 75,7 % i 4. nazivanje pogrđnim imenima kod 74,7 %.

	UKUPNO DA	MOMAKA DA	DEVOJAKA DA
Međusobno ismejavanje i vređanje učenika	67,8%	66,5%	69%
Tuče između učenika	77,1%	76,2%	77,8%
Uništavanje različitog školskog nameštaja (stolice, stolovi, vrata, prozori)	58,6%	54,8%	62%
Nastavnici vređaju učenike	53,4%	49,1%	57,3%
Tuče sa učenicima iz drugih škola	45,6%	45,9%	45,3%
Nastavnici fizički kažnjavaju učenike	28,0%	28,1%	27,8%
Učenici vređaju nastavnike	42,2%	41,6%	42,7%
Pretnje dolaze od tuđina/ljudi izvana	43,9%	46,6%	41,5%
Tuče između momaka i devojaka	39,9%	38,8%	48,4%
Nastavnici prete učenicima i plaše ih	39,9%	39,9%	39,9%
Učenici nose noževe	44,6%	47,7%	41,8%
Učenici nose bejzbol palice	37,4%	37,7%	37,0%
Krađa ličnih predmeta	45,2%	45,6%	44,9%
Učenici prete nastavnicima i plaše ih	21,3%	23,1%	19,6%
Učenici nose oružje u školi	18,1%	20,6%	19,8%
Učenici koriste fizičku silu nad nastavnicima	18,4%	18,1%	18,7%

TABELA 5.0. Slučajevi nasilja u školi

UPOTREBA ALKOHOLA I NARKOTIKA

Većina ispitanika oba pola navela je da ne koristi alkohol, 69,3 %, i da ne koristi narkotike, 92,1 %. Međutim, postoje razlike u odgovorima ispitanika dva pola u pogledu upotrebe alkohola i narkotika. Od ukupnog broja ispitanih momaka, 63,3 % kažu da nikada nisu popili alkoholno piće, dok među devojkaama taj procenat iznosi 74,7 %. Pored toga, od ukupnog broja ispitanih momaka, 88,6 % kaže da nisu imali iskustvo sa narkoticima, dok je među devojkaama ispitanim u ovoj studiji taj procenat veći, 95,3 %.

ROMANTIČNA VEZA – ISKUSTVA I UČESTALOST

OBRASCI VEZE

Postoje različiti obrasci romantične veze koji su utvrđeni u ovoj terenskoj oceni, pošto je više od polovine ispitanika (52 %) bilo u vezi, od čega je trećina (32 %) bila u vezi koja obuhvata seksualni odnos. Većina ispitanika je bila u vezi između dva meseca i dve godine, dok je nekoliko (14 %) bilo u vezi kraćoj od dve godine, zbog čega možemo da utvrdimo da isti procenat svoje veze počinje u relativno mladom dobu. Takođe, skoro polovina onih koji su bili u vezi (53 %) više nije u vezi.

	UKUPNO	MOMAKA	DEVOJAKA
Ne	33,3%	28,9%	40,8%
Ne znam	8,3%	7,2%	10,2%
Kondom (prezervativ)	40,9%	51,8%	22,4%
Zaustavio sam opštenje	10,6%	10,8%	10,2%
Kontraceptivne pilule	3,8%	1,2%	22,4%
Prirodne metode (računanje dana menstrualnog ciklusa...)	3,0%	0%	8,2%

TABELA 6.0. Zaštita u seksu za one koji su seksualno aktivni u svojim romantičnim vezama⁸

Postoji tendencija kod mladih ispitanika da ne požuruju sa seksualnim odnosom na šta ukazuje zanimljiv nalaz da je od ukupnog broja onih koji su još uvek u vezi (46 %) samo četvrtina (24 %) imala seksualni odnos. Veći broj ispitanih momaka (29,5 %) od devojaka (17,2 %) kaže da je u sklopu svoje romantične veze imao seksualno iskustvo. Društvena i kulturološka očekivanja po kojima bi devojke trebalo da budu nevine⁹ pre nego što sklope brak mogu uticati na stavove i ponašanja kod devojaka u njihovoj vezi. Isto može da se odnosi i na momke, gde društvene i kulturološke norme ne stigmatizuju muškarce zbog seksa pre braka, zbog čega su oni manje konzervativni u svojim seksualnim praksama i razgovoru o tome.

Sa druge strane, više od trećine (40 %) onih koji su imali seksualni odnos koristili su kondom kao sredstvo zaštite u toku svog poslednjeg seksualnog opštenja, dok relativno zabrinjavajući procenat (33,3 %) nije koristio nikakvu zaštitu. Prema podacima ove studije, zabrinjavajuće je to da veliki broj tinejdžera praktikuje nezaštićeni seks, zbog čega je podložan različitim polno

⁸ Ispitanici su mogli da zaokruže više od jedne opcije. Ova tabela sadrži prvu opciju.

⁹ Pojam „nevinosti žene“ prema navodima ispitanika dodatno je elaborisan u delu ovog izveštaja pod nazivom Stavovi o ulozu rodova.

prenosivim bolestima i/ili neželjenoj trudnoći. Ovo posebno važi za momke, gde, prema podacima ove studije, 28,9 % ispitanih momaka nije koristilo nikakvu zaštitu u toku poslednjeg seksualnog opštenja u romantičnoj vezi, dok je kod ispitanih devojaka taj procenat znatno veći, 40,8 %. Važno je pomenuti u vezi sa ovim činjenicu da, gledajući na osnovu etničke pripadnosti momaka i devojaka ispitanih u ovoj studiji, 50 % od ukupnog broja manjinskih ispitanika nije koristilo nikakvu zaštitu u toku poslednjeg seksualnog iskustva u romantičnoj vezi.

Dve trećine onih koji su trenutno u vezi u celosti su (31 %) ili uglavnom su (33 %) zadovoljni svojom vezom. Od ukupnog broja onih koji su u vezi, trećina često govori (22 %) ili svakodnevno govori (15 %) o svojim osećanjima i malo je razlika u odgovorima između momaka i devojaka. Skoro polovina retko je (31 %) ili nikada nije (17 %) imala nesporazuma u komunikaciji, što takođe proizilazi iz zadovoljstva u vezi. Još jedno zanimljivo opažanje je to da trećina ispitanika ne pokušava da rešava nesporazume/probleme pregovorima, što podstiče zabrinutost u pogledu komunikacije u vezi.

STAVOVI O ULOGAMA RODOVA

Stavovi se uče, a kasnije, internalizuju od reči i dela onih koji se nalaze u našem ličnom, društvenom i političkom okruženju. Neizbežno je da tinejdžeri ne potpadnu pod uticaj društvenih normi i očekivanja, na neposredan i/ili posredan način; uprkos tendencijama ka individualnosti i identitetu u ovoj fazi ljudskog razvoja.

Adolescenti su takođe, upitani da li se slažu sa određenim izjavama koje opisuju stereotipne uloge i identitete muškog i ženskog roda, kao i sa nekim društvenim očekivanjima u vezi sa polom/rodom. Tabela 1. prikazuje procenat ispitanika koji se slažu sa ovom izjavom, kao i statistički značaj razlika u odgovorima na osnovu roda.

Rezultati pokazuju zabrinjavajući procenat mladih kod kojih se njihov vrednosni sistem zasniva na stereotipovima i očekivanjima prema polu/rodu.

Konkretnije, rezultati tabele u daljem tekstu podstiču veliku zabrinutost u pogledu nasilja, ali uglavnom u pogledu stavova i mišljenja ovih mladih ljudi o nasilju. Alarmantno je to da bi mnoge (40 %) devojke prihvatile da ih momak udari ako ga prevare.

24 Takođe, zabrinjavajuće je to da veliki broj tinejdžera oba pola smatra da je

prihvatljivo da momak udari svoju devojku ako ga ona prevari u vezi. Veliki broj momaka, 46 %, kao i devojaka, 40 %, prihvata ovakvu vrstu nasilja. Druga istraživanja u zemlji (vidi Istraživanje dimenzija muževnosti, ženstvenosti i nasilja kod mladih muškaraca i mladih žena na Kosovu; Akcija participativnog učenja – APU) ukazala su na to da tinejdžeri na Kosovu prihvataju ovu pojavu u svojim odnosima. Mladi muškarci smatraju da je to opravdano nasilno delo a mlade žene su internalizovale verovanje da bi to trebalo da bude prihvatljivo u romantičnoj vezi ako dođe do neverstva žene. Ne postoji velika razlika oko ovoga u smislu etničke pripadnosti ispitanika; dok se 41,6 % od ukupnog broja manjinskih ispitanika slaže sa gore navedenom izjavom.

Mnogi od njih (40 %) smatraju da je žena isključivo odgovorna za brigu o detetu i za kućne poslove. Štaviše, tabela u daljem tekstu, još jednom, ukazuje na veoma važan stav koji prevladuje kod većine tinejdžera ispitanih u ovoj studiji, oba pola, a to je u pogledu nevinosti devojke kada ista stupi u moguću romantičnu vezu i počne da je razvija. Konkretnije, većina ispitanika, 65 % njih, smatra da bi devojka trebalo da bude nevinna kada odluči da stupi u vezu. Štaviše, izgleda da su društvena i kulturna očekivanja u vezi sa nevinošću devojaka više uticala na ispitanice nego na momke iz ove studije, pošto više devojaka, njih 70 %, nego momaka, 59 %, smatra da bi to trebalo da bude tako – devojka bi trebalo da bude nevinna kada stupi u romantičnu vezu.

Još jedan nalaz sa ovim u vezi je stanovište koje je zajedničko za petinu (23 %) ispitanika – to jest – oni smatraju da se od devojaka očekuje da imaju seksualni odnos sa svojim momkom, ako on potroši puno novca kada se zabavljaju.

Više od polovine ispitanih mladih muškaraca (55 %) i svaka treća devojka (35 %) ne smatra da kad žena kaže „ne“ to znači „ne“.

	DA	NE	MOMAKA DA	DEVOJAKA DA
Od devojke se očekuje da ima seksualni odnos sa svojim momkom ako on potroši puno novca dok se zabavljaju.	24%	76%	33%	15%
Kada devojka kaže NE, misli DA	45%	55%	55%	35%
Pravi muškarac je aktivan, agresivan, nezavisan i dominantan	40%	60%	47%	34%
Od devojke se očekuje da bude nevinna kada stupi u vezu	65%	35%	59%	70%
Ljubomora je način da se pokaže ljubav	49%	51%	51%	47%
Osoba koja drugu osobu zlostavlja pod uticajem alkohola ili narkotika nije odgovorna za svoje ponašanje	44%	56%	43%	44%
Prihvatljivo je da momak udari svoju devojku ako ga ona prevari	44%	56%	46%	40%
Deci je potreban otac iako je on nasilan prema njihovoj majci	44%	56%	51%	38%
Posledice psihološkog/emocionalnog zlostavljanja su ozbiljne koliko i posledice fizičkog zlostavljanja	71%	29%	65%	75%
U braku je moguće silovanje	54%	46%	56%	53%
Uspešan odnos je moguć čak i kada devojka nije nevinna	69%	31%	64%	72%
Uobičajeno je da zapostavite svog momka kada imate ljubavnika	34%	66%	30%	37%
Žena mora biti pažljiva da ne isprovocira/izazove svog supruga	66%	34%	64%	68%
Lako je napustiti partnera kada jedan odluči da prekine nasilan odnos	49%	51%	52%	46%
Osobe zlostavljaju i maltretiraju svoje partnere u pokušaju da ih kontrolišu	60%	40%	60%	60%
Žene su odgovorne isključivo za brigu o detetu i za kućne poslove	40%	60%	43%	37%
Savršena žena je pasivna, brižna, krhka i razgovetna	33%	67%	33%	33%
Za neke ljude je korisno da ih partner udari	33%	67%	33%	33%
Ljudi su ponekad toliko ljudi da ne mogu a da ne upotrebe fizičko nasilje	56%	44%	53%	58%
Ljudi koji ne žele da ostave svog partnera žele da budu zlostavljani	29%	71%	32%	26%
Društvo mlade muškarce tera da se upuste u seksualne odnose	61%	39%	58%	63%
Osobe koje tuku svoje partnere su uvek nasilne	61%	39%	53%	67%
Kada par pribegava fizičkom nasilju za rešavanje zajedničkih problema koji su njihova stvar druge osobe ne bi trebalo da se mešaju	40%	60%	42%	39%

Ponekad je dobro koristiti fizičko nasilje da bi se neko u nešto ubedio	34%	66%	39%	30%
Sram i strah su često razlozi zbog kojih žrtve nasilja ne traže pomoć	72%	28%	65%	79%
Moguće je biti miran u nasilnom odnosu	60%	40%	56%	67%
Postoje stvari koje možemo da uradimo za prijatelje koji su u nasilnim odnosima	75%	25%	71%	79%
Momci i devojke imaju različite razloge za stupanje u vezu (momci žele seks, devojke žele ljubav)	69%	31%	64%	74%

TABELA 7.0. Stavovi o ulogama rodova

DEFINICIJA NASILJA, PREMA REČIMA TINEJDŽERA

(NE)SHVATANJE NASILNIH DELA

Nalazi ove procene ukazuju na to da među mladima uopšteno nema puno nasilja, ali da je delimičan razlog tome taj što se nasilje ne prijavljuje, a još važnije zato što ti mladi ljudi ne shvataju šta je to nasilje. Kao što se može videti iz tabele dole, jedna trećina (27 %) ispitanika smatra da se šamar ne definiše kao nasilje niti udaranje (16 %) ili povlačenje nečije kose (18 %).

Mladi, posebno muškarci, stoga ne shvataju koja se to dela smatraju nasiljem. Na osnovu rezultata iz ove tabele, može se zaključiti i da ženske osobe bolje shvataju šta se to može definisati kao nasilje. Konkretnije, više devojaka nego momaka moglo je da kao oblik nasilja identifikuje slučajeve kao što su uništavanje stvari/imovine (77 % njih), šamaranje (77 %), vikanje (66 %), ucenjivanje (57 %), pretnje (81 %), guranje (81 %). Sa druge strane, ako na to gledamo u smislu etničko-demografskih informacija dobijenih od ispitanika, 79,4 % od ukupnog broja ispitanika slaže se sa time da je „šamar“ vrsta nasilja. Isto važi i za vikanje (58 %), ucenjivanje (60,54 %) i guranje (70 %).

	DA	NE	MOMAKA DA	DEVOJAKA DA
Ograničavanje vremena koje momak/devojka može da provede sa prijateljima/porodicom	39%	61%	40%	38%
Uništavanje stvari i imovine	74%	26%	71%	77%
Očekivanje da devojka/momak uvek bude na raspolaganju	43%	57%	40%	45%
Šamaranje	73%	27%	68%	77%
Žalbe zbog nečijeg izgleda, ponašanja	36%	64%	35%	37%
Vikanje na nekoga	62%	38%	57%	66%
Insistiranje na seksualnim odnosima	69%	31%	63%	74%
Vređanje i nazivanje pogrdnim imenima (glup-a, itd.)	64%	36%	59%	68%
Povlačenje za kosu	82%	18%	77%	86%
Udaranje	84%	16%	80%	88%
Teranje nekoga da stupi u seksualni odnos	80%	20%	74%	85%
Ucenjivanje rečima: „Ako me voliš, onda ćeš...“	53%	47%	49%	57%
Ignorisanje (ponašanje kao da ne postoji)	47%	53%	39%	55%
Pretnja upotrebom sile	77%	23%	73%	81%
Momak insistira da devojka abortira protiv svoje volje	77%	23%	71%	83%
Ponašanje kao da je devojka/momak stvar	65%	35%	60%	70%
Nedopuštanje nekome da iznese svoje mišljenje	60%	40%	54%	65%
Ljubomora	37%	63%	33%	42%
Ogovaranje	43%	57%	36%	49%
Ponižavanje	58%	42%	52%	63%
Teranje nekoga da izabere između prijatelja i ljubavnika	63%	37%	61%	66%
Prebacivanje ljubavniku	80%	20%	76%	82%
Guranje	76%	24%	71%	81%
Praćenje, nadgledanje, kontrolisanje	60%	40%	52%	67%
Donošenje odluka umesto partnera	61%	39%	57%	64%

TABELA 8.0. Vrste nasilja/iskustva u nasilju

OBRASCI NASILJA U ODNOSIMA ADOLESCENATA

„Muškarci su ti koji vrše nasilje; u većini slučajeva, žene su žrtve“

Tinejdžer učesnik Fokusne grupe

FIZIČKO NASILJE

U svrhu ove studije, „fizičko nasilje nastaje kada neko koristi deo svog tela ili predmet za kontrolisanje dela drugoga. Dela kao što su guranje, obuzdavanje osobe, povlačenje za kosu, šamaranje, zavrtnanje ruke, davljenje, samo su neka od dela koja se smatraju fizičkim nasiljem.“¹⁰

Jedan od deset ispitanika šamara (9 %) ili ismejava (9 %) svog partnera i tu nema razlike između ženskih i muških osoba po pitanju ovih postupaka. Samo par ispitanika (4 %) povlači za kosu ili odguruje svog momka/svoju devojku.

Manje od trećine ispitanika (27 %) ne smatra da bi šamar trebalo da se definiše kao delo nasilja. Ovakvo stanovište, koje je prihvaćenije kod momaka nego devojaka, pokazuje da postoji malo shvatanja o tome šta čini fizičko nasilje. Ovaj veliki broj je svakako zabrinjavajući, ali je moguće i da ispitanici razumeju da je „šamar“ ne tako nasilno delo dodirivanja umesto ozbiljan šamar. Takođe, postoji tendencija ka shvatanju da vikanje nije delo nasilja, a to je stanovište koje je zajedničko za mnoge ispitanike (37 %).

Ispitanici bi preduzeli različite mere ali bi neki od njih (39 %) prekinuli vezu ako bi ih momak/devojka udario-la, dok bi nekoliko njih (8 %) uzvratilo. Fizički je udaren/povređen ili ošamaren veći broj žena (11 %) nego muškaraca (6 %), što je takođe zanimljiv nalaz ove procene.

Manje od polovine ispitanika (43 %) slaže se sa time da je prihvatljivo da momak udari svoju devojku ako ga ona prevari – delo o kojem mišljenje deli polovina momaka (46 %) i devojaka (40 %). Trećina (33 %) ispitanika smatra da je za neke ljude korisno da ih partner udari. Na osnovu ovih nalaza, možemo zaključiti i da postoji malo shvatanja među ispitanicima o tome šta je to nasilje.

Nekoliko ispitanika (7 %) je imalo momka/devojku koji/koja je postupio-

¹⁰ Inicijativa Vlade Njufaundlanda i Labradora, u Kanadi, za sprečavanje nasilja. Preuzeto sa stranice World Wide Web-a, 12.11.2012. godine, na <http://www.gov.nl.ca/VPI/index.html>.

la nasilno prema drugome, što je uzrokovalo strah. Neki ispitanici (8 %) su imali momka/devojku koji/koja ih je fizički ošamario-la, dok je oko 21 % ispitanika imao momka/devojku koji/koja se ponašao-la kao da ima dve ličnosti (prelazak sa veoma prijatnog na veoma agresivno ponašanje). Devojke su dvaput uplašenije od momaka kada se partner nasilno ponaša prema drugima.

Jedna četvrtina ispitanika (25 %) ne smatra da se uništavanje stvari ili imovine definiše kao nasilno ponašanje. Većina ispitanika (60 %) ne slaže se sa time da je pravi muškarac aktivan, agresivan, nezavisan i dominantan.

SEKSUALNO NASILJE

„Seksualno nasilje nastaje kada vas neko primora da učestvujete u seksualnoj aktivnosti kada to ne želite. Seksualno nasilje, između ostalog, obuhvata sledeće: dodirivanje na seksualni način protiv vaše volje (tj. ljubljenje, hvatanje, milovanje); prisiljavanje na seksualno opštenje; korišćenje oružja za primoravanje na seksualni akt; ponižavanje, kritikovanje ili pokušaj kontrolisanja seksualnosti žene; uskraćivanje seksualnih informacija i obrazovanja (tj. kontrola rađanja); uzdržavanje od seksualne naklonosti; prisiljavanje na abortus ili sterilizaciju; prisiljavanje na prostituciju.“¹¹

Na osnovu odgovora ispitanika u ovoj proceni možemo zaključiti da veoma mali broj ispitanika (3 %) svog momka/svoju devojku prisiljava na seksualni odnos. Ovaj rezultat je potkrepljen i drugim nalazom, iako ovo pokazuje da manji broj momaka (2 %) nego devojaka (4 %) primorava svog partnera na upuštanje u seksualni odnos kada nije spreman. Nekoliko ispitanika (8 %) kaže da će ga/je ostaviti ako nema seksualnih odnosa.

Još jedan zanimljiv nalaz je da nekoliko ispitanika (12 %) pribegava uce-nama da bi dobili ono što žele, dok samo nekoliko (7 %) koristi ucenu za primoravanje na seksualni odnos. Procena je pokazala i da zabrinjavajuća trećina ispitanika (31 %) ne smatra da je insistiranje na seksualni odnos delo nasilja. Jedan od deset ispitanika (10 %) imao je momka/devojku koji/koja je odbio-la da koristi zaštitu tokom seksualnog opštenja, iako je drugi želeo da je koristi. Takođe, dobar procenat ispitanika (11 %) oseća se iskorišćenim po-sle seksualnog opštenja. Jedan od zanimljivih nalaza u ovom pogledu jeste negativno shvatanje koje je zajedničko za petinu (23 %) ispitanika – to jest – smatraju da se od devojaka očekuje da imaju seksualne odnose sa svojim momkom ako on potroši puno novca dok se zabavljaju.

30

¹¹ Inicijativa Vlade Njufundlanda i Labradoru, u Kanadi, za sprečavanje nasilja. Preuzeto sa stranice World Wide Web-a, 12.11.2012. godine, na <http://www.gov.nl.ca/VPI/index.html>

Studija pokazuje da mladi učenici, posebno devojke, imaju tendencije da smatraju da je nevinost donekle (16 %) ili veoma (61 %) važna u vezi. Većina ispitanika zaista smatra da se od devojke očekuje da bude nevinna pre nego što stupi u odnos, što može biti odraz verskih i kulturnih veza. Polovina ispitanika smatra da je seks donekle (28 %) ili veoma (22 %) važan u vezi, dok petina ispitanika (19 %) smatra da seks nije važan.

Skoro su svi ispitanici videli ili iskusili, a par ispitanika (5 %) su imali neželjene komentare ili šale na račun nečije seksualnosti u školi. Mnogi ispitanici (70 %) se slažu da momci i devojke imaju različite razloge za stupanje u vezu (momci žele seks, devojke žele ljubav).

EMOCIONALNO NASILJE

„Emocionalno nasilje nastaje kada neko kaže ili uradi nešto da vas natera da se osećate glupim ili bezvrednim. Emocionalno nasilje, između ostalog, obuhvata sledeće: nazivanje pogrdnim imenima; stalno kritikovanje; svaljivanje krivice za sve probleme u vezi na vas; ponižavanje ili omalovažavanje pred drugima; nedopuštanje da budete u kontaktu sa porodicom i prijateljima; pretnje; ljubomora;“¹²

Nekoliko ispitanika (13 %), uključujući isti broj muških i ženskih ispitanika, govori stvari kojima vređa/ponižava momka/devojku pred drugima. Pritisak u vezi očigledan je i u nekim slučajevima jer bi se skoro trećina ispitanika (28 %) radije složila sa nečim jer se oseća nelagodno ili uplašeno da bi rekla ne. Proizilazi da ženske osobe imaju veću tendenciju da se osećaju nelagodno i uplašeno u takvim slučajevima.

Ljubomora je još jedan postupak koji je često prisutan u ovakvim odnosima. Većina ispitanika (65 %) imala je momka/devojku koji/koja je postupovala ljubomorno; sličan je broj muških (67 %) i ženskih osoba (63 %) koji su postupali na takav način. Četvrtina (23 %) ispitanika imala je momka/devojku gde su se međusobno optuživali za flertovanje sa drugima ili izdaju. Rezultati pokazuju da su muške osobe predmet optužbi dvaput više od žena.

Još jedno negativno mišljenje koje je prisutno kod ovih mladih ljudi tiče se kontrolisanja partnera u vezi. Mnogi ispitanici (60 %) ne smatraju da se ograničavanje vremena koje momak/devojka provodi sa svojim prijateljima ili porodicom može da se definiše kao nasilno ponašanje. Više od polovine ispitanika ne bi definisalo ignorisanje (52 %) ili ljubomoru (62 %) kao nasilno

12 Inicijativa Vlade Njufundlanda i Labradoru, u Kanadi, za sprečavanje nasilja. Preuzeto sa stranice World Wide Web-a, 12.11.2012. godine, na <http://www.gov.nl.ca/VPI/index.html>

ponašanje – takvo mišljenje je prisutnije kod momaka nego kod devojaka.

Ovi mladi učenici generalno shvataju značaj komunikacije u vezi. Većina ispitanika smatra da je komunikacija donekle (11 %) ili veoma (78 %) važna, devojke imaju takvu tendenciju više od momaka. Većina ispitanika smatra da je kompromis donekle (15 %) ili veoma (60 %) važan u vezi, a sličan procenat važi i za razgovor o osećanjima.

Četvrtina ispitanika (25) nije sigurna ili ne smatra da je u vezi važno biti otvoren. Jedan od četiri ispitanika (23 %) svaljuje krivicu na drugog ako se ponaša loše prema njemu, koristeći reči tražio si. Trećina (32 %) ispitanika je imala momka/devojkju gde su jedno drugo primorali da se upuste u nešto što je izazvalo osećaj krivice, koristeći reči „ako me stvarno voliš, ti ćeš...“.

PSIHOLOŠKO NASILJE

„Psihološko nasilje nastaje kada neko koristi pretnje i izaziva strah da stekne kontrolu. Psihološko nasilje, između ostalog, obuhvata sledeće: pretnja da će povrediti vas, vašu decu ili vašu porodicu ako odete; pretnja da će se povrediti; pretnja napuštanja; društvena izolacija od vaše porodice i prijatelja; zadržavanje u kući; stalno ponižavanje.“¹³

Na osnovu nalaza uopšteno možemo zaključiti da psihološko nasilje postoji i da mladi nisu svesni šta je to što čini takvo nasilje. Trećina ispitanika (32 %) iskazuje ogromnu ljubomoru a manji broj ispitanika (19 %) ponaša se kao da je momak/devojka njihovo vlasništvo. Zabrinjavajući procenat ispitanika pokazuje da mnogi od njih (40 %) ne smatraju da je ponižavanje nasilje, niti smatraju da je praćenje, nadgledanje ili kontrolisanje nasilje. Neki od ispitanika (15 %) osećaju da manje vrede zbog svog partnera.

Procenti pokazuju da veći broj ženskih osoba (34 %) neko muških osoba (27 %) ima kontrolu nad time gde se partner nalazi, uprkos činjenici da smatraju da je to delo nasilja. Manje od petine (18 %) ispitanika oseća se izolovano ili odvojeno od prijatelja – ovakvo osećanje je dvaput prisutnije kod ženskih nego kod muških osoba.

Strah od napuštanja je takođe, očigledan u odnosu između ovih mladih ljudi. Jedan od desetoro ispitanika (10 %) pristaje na seksualne odnose samo da ga ljubavnik ne bi ostavio. Zabrinjavajući deo ispitanika (22 %) ne smatra da je nasilje ako momak insistira na abortusu bez saglasnosti devojke.

NASILJE IZVRŠENO U ROMANTIČNOJ VEZI

Tabela dole prikazuje neke zanimljive rezultate. Ispitanici su upitani da li je došlo do situacije navedene u poljima tabele i da li se njihov partner ponašao na takav način. Zanimljivo je da su u mnogim ovim slučajevima devojke imale tendenciju da budu nasilnije od momaka. Na primer, više momaka od devojaka kaže da se njihov partner ponaša posesivno. Devojke gađaju svog partnera ili lome stvari više nego momci. Takođe, devojke iznose više optužbi od momaka u vezi sa izdajom u vezi.

Konkretnije, veliki broj ispitanika, oba pola, 68 % momaka i 63 % devojaka, kaže da je ljubomora u romantičnoj vezi uobičajena pojava. Sa druge strane, veći broj devojaka, 10 %, nego momaka, 6 %, kaže da se partner u romantičnoj vezi ponaša nasilno prema drugima, što izaziva strah kod njih. Prema navodima učesnika u ovoj studiji, momci su nasilniji čak i prema drugima koji su na (ne)posredan način uključeni u njihovu romantičnu vezu. Akt ljubomore i nasilja može biti povezan sa društvenim i kulturološkim očekivanjima, koja se pripisuju muškarcima, a koja se tiču zaštite/izdržavanja i isključivosti. Sa druge strane, ono što se u psihologiji naziva atributom žrtve; kada neko nosi krivicu čak i za postupke drugoga na negativan način (loše ponašanje, nepropisni postupak, itd.) usmerene protiv partnera.

	DA	NE	MOMAKA DA	DEVOJAKA DA
Postupa ljubomorno	66%	34%	68%	63%
Ponaša se posesivno kao da je momak/devojka njegovo/njeno vlasništvo	26%	74%	28%	22%
Kaže da ste glupi i naziva vas pogrđnim imenima	12%	88%	11%	11%
Stavlja vam do znanja da ništa što uradite ne valja	25%	75%	28%	21%
Kaže da će vas napustiti ako nemate seksualne odnose sa njim/njom	8%	92%	10%	7%
Na vas svaljuje krivicu ako se prema vama neko loše ponaša, govoreći da ste to sami tražili	24%	76%	27%	19%
Primorava vas da se upustite u seksualni odnos, čak i ako niste spremni	4%	96%	5%	2%
Ponaša se nasilno prema drugima, što vas plaši	8%	92%	6%	10%
Gađa vas nečim ili namerno lomi vaše stvari	5%	95%	7%	2%
Dovodi vas u neprijatnu situaciju i ismejava vas pred drugim ljudima	8%	92%	11%	4%
Optužuje vas da flertujete sa drugima ili za izdaju	24%	76%	30%	15%
Preti da će vas povrediti ili osobu koja vam je draga	7%	93%	9%	4%
Pokušava da vas primora na nešto izazivajući kod vas osećaj krivice, rečima: „Ako me stvarno voliš, ti ćeš...“	32%	68%	29%	25%
Odbija da koristi sredstva zaštite u toku seksualnog opštenja, iako vi želite da ih koristite	10%	90%	11%	9%
Donosi odluke umesto vas	16%	84%	16%	17%
Fizički vas je povredio/udario ili ošamario	9%	91%	7%	11%
Od vas traži objašnjenje za sve što radite, gde god da idete i za svaku osobu koju upoznate	29%	71%	30%	27%
Pokreće glasine o vama	14%	86%	19%	8%
Gura vas ili vas vuče za kosu	3%	97%	4%	2%
Primorava vas na seksualne odnose	5%	95%	5%	4%
Ponaša se kao da ima dve ličnosti (prelazi sa veoma prijatnog na veoma agresivno ponašanje)	22%	78%	23%	20%

TABELA 9.0. Nasilje u romantičnoj vezi

(NE)PRIJAVLJIVANJE NASILJA

Prijavljivanje nasilja koje postoji u romantičnoj vezi nije dobro prihvaćeno u društvu, prema navodima mladih muškaraca i žena u ovoj studiji, pošto to izaziva osećaj sramote. U ovoj studiji, većina učesnika kaže da je sramota glavni razlog/prepreka koja ljude sprečava da prijave nasilje u svojoj vezi. Ovakav osećaj je delimično veći kod učesnika ženskog roda (29,1 %) nego kod muškog roda (24,6 %). Ovo bi možda moglo da se dovede u vezu sa još uvek postojećim očekivanjima da privatne/porodične stvari ostaju privatne i da, kada se nešto dogodi a javnost za to sazna, onda se javlja osećaj krivice i sramote za to. Kao da je njegova/njena krivica.

Važno je konstatovati da učesnice ženskog roda više strahuju od osвете (16,1 % devojaka, 10,3 % momaka) što predstavlja još jedan od glavnih razloga zašto ljudi ne prijavljuju nasilje, dok je veći broj momaka (19,6 %) nego devojaka (10,1 %) naveo da je osećaj krivice i odgovornosti za nasilje jedan od glavnih razloga zašto se nasilje ne prijavljuje.

	UKUPNO	MOMAKA	DEVOJAKA
Osećaj krivice i odgovornosti za nasilje	14,6%	19,6%	10,1%
Nemogućnost prepoznavanja nasilnog ponašanja	4,9%	5,0%	4,7%
Osećaj sramote	27%	24,6%	29,1%
Strah da će osoba biti marginalizovana i ostati sama	12,9%	13,9%	12,0%
Poricanje pretrpljenog nasilja	3,5%	3,6%	3,5%
Strah od osвете	13,4%	10,3%	16,1%
„Ne vredi prijavljivati, niko neće ništa preduzeti povodom toga“	12,1%	10,3%	13,6%
Plašite se da vam niko neće verovati	7,2%	7,1%	7,3%
Strah od ispitivanja u policiji ili na sudu...	4,5%	5,7%	3,5%

TABELA 10 Razlozi/prepreke za neprijavljivanje nasilja

Štaviše, od istog je značaja konstatovati da većina učesnika ove studije smatra da je nasilje danas prisutno u romantičnoj vezi i da predstavlja ozbiljnu brigu/problem. Uopšteno, znatno veći broj devojaka (84,2 %) nego momaka (68,3%) ukazuje na ovo kao na alarmantnu stvar u pogledu današnjih odnosa. U smislu etničke pripadnosti učesnika u ovoj studiji, od ukupnog broja manjinskih ispitanika, 81,5 % se slaže sa gore navedenom izjavom.

Još jedna jednako alarmantna stvar, jeste broj učesnika muškog roda (19,2 % njih u poređenju sa 9,8 % učesnika ženskog roda) koji smatra da uprkos

činjenici da slučajevi nasilnog ponašanja u romantičnoj vezi postoje, to ne bi trebalo da se objavljuje i/ili da se od toga pravi problem. Oni koji su iskusili nasilje u svojoj vezi skoro da nemaju nikakvu pomoć i/ili ne postoje strategije i prilike za sprečavanje nasilja, pošto većina učesnika, 86,6 % njih, oba pola, kaže da nedostaju aktivnosti, radionice, smernice, kampanje za održivo i funkcionalno sprečavanje nasilja.

	UKUPNO	MOMAKA	DEVOJAKA
NE	9,0%	12,5%	6,0%
Možda u par slučajeva, ali ne mislim da bi od toga trebalo da se pravi problem	14,2%	19,2%	9,8%
DA, postoji i predstavlja ozbiljan problem	76,7%	68,3%	84,2%

TABELA: 11 Prisustvo nasilja u romantičnoj vezi

MEDIJSKI OBRASCI

„Verujem da, na neki način, svi mi pokušavamo da kontrolišemo stvari preko društvenih medija“

Tinejdžer učesnik fokusne grupe

Većina ispitanika nije sigurna (21 %) ili misli (51 %) da se mediji ne prilagođavaju stvarnim osobama i situacijama kada izveštavaju o odnosima između muškaraca i žena. Ispitanici smatraju da je sramota (27 %) i krivica (14 %) glavni razlog zašto ljudi ne prijavljuju nasilje koje preživljavaju u vezi. To se više odnosi na devojke nego na muškarce. Skoro svi ispitanici nisu sigurni (20 %) ili misle (68 %) da mediji ne utiču na njihovo seksualno ponašanje.

Nažalost, školski programi ne nude nikakvo znanje čiji je cilj da se bolje razume nasilje u vezi. Ograničeni broj ispitanika (13 %) pohađa školske programe (radionice, kampanje) koji se tiču sprečavanja nasilja u vezi.

DRUGI NALAZI

- Većina ispitanika se oseća nelagodno, nesigurno i bez poverenja ako je suočena sa nasilnim postupcima. Ispitanici obično reaguju samoodbranom, traže pomoć ili savet, ili ćute o takvim postupcima. Neki od njih (18 %) bi čak pokušali da promene takvo ponašanje u svom domu i svojoj vezi. Ako se ispitanici ponašaju nasilno u nekim postupcima, mnogi kažu da je to zbog samoodbrane (30 %) ili ljubomore (32 %).
- Petina ispitanika (23 %) poznaje nekoga ko je u nasilnoj vezi i zanimljivo je da rezultati ove studije pokazuju da skoro polovina (44 %) ispitanika poznaje nekoga kome veruje a ko kaže da je zabrinut zbog ulaska u vezu. Iako su možda zabrinuti zbog nasilja u vezi, moramo uzeti u obzir i to da su možda zabrinuti da nisu pronašli pravu osobu.
- Izgleda da je nasilje veoma prisutno u životu ispitanika iz ove studije. Skoro svi ispitanici (98 %) videli su ili iskusili širenje glasina ili laži, i u školi i u naselju. Skoro svi ispitanici (98 %) videli su ili iskusili krađu ili nanošenje štete, i u školi i u naselju. Skoro svi ispitanici su videli ili iskusili (97 %) pretnju oružjem (nož, pištolj) u školi i naselju. Nekoliko ispitanika (3 %) nisu oklevali da kažu da su to činili.
- Zanimljivo je da rezultati pokazuju da su mnogi videli ili čuli za nasilje, uprkos malom broju prijavljenih nasilnih postupaka – čak i od strane ispitanika iz ove procene. Manje od polovine (40 %) ispitanika poznaje osobu koja ispoljava nasilno ponašanje prema devojci/momku u krugu bliskih prijatelja. Neki od ispitanika podržavaju (29 %) i idealizuju (27 %) nasilno ponašanje.

PREPORUKE

- Na osnovu prepoznatih potreba i briga mladih muškaraca i mladih žena, kao što je istaknuto rezultatima ove studije, iznesene su sledeće preporuke:
- Osmisliti, organizovati i realizovati inicijative i aktivnosti u školama u zemlji, u sklopu formalnog nastavnog plana i programa i/ili kao van-nastavne aktivnosti, usmerene na strategije i prilike za sprečavanje nasilja.
- Masivne kampanje obrazovanje čiji bi cilj bio podizanje svesti među mladima oko shvatanja nasilja i različitih oblika nasilja koji postoje u njihovim životima: fizičko, emocionalno, psihološko i seksualno nasilje. Konkretno, svest mladih muškaraca i žena o tome da pojmovi i primeri kao što su „šamaranje“, „guranje“ i „uvrede“ predstavljaju vid nasilja.
- Kampanje podizanja svesti o učestalosti, uzrocima i najpoznatijim mestima nasilja u školi i romantičnoj vezi, kao i u cilju prepoznavanja i predlaganja tehnika i strategija za smanjenje istog, ako ne i ukidanja.
- Angažovanje aktera u obrazovanju (nastavnici, upravitelji, roditelji i učenici) na prepoznavanju i sprovođenju tehnika za sprečavanje nasilja, posebno u školskom okruženju za vrste i oblike nasilja u školi.

BIBLIOGRAFIJA

- Brajšori, Muhamet. (2011). Nasilje u školama na Kosovu postaje smrtonosno. Southeast European Times u Prištini. Pogledano 12.11.2012. na stranici World Wide Web-a na http://setimes.com/cocon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2011/06/08/feature-04
- Istraživanje dimenzija muževnosti, ženstvenosti i nasilja kod mladih muškaraca i mladih žena na Kosovu; Akcija participatornog učenja – APU Kosovo. (2012). Inicijativa mladih muškaraca, CARE International.
- Kadriu E. Seljimos, E. Tauer J. (2010), Šta je potrebno da budete dobar nastavnik?. International Progressive Education, Kosovo
- Koha DITORE Publikuar: 08.10.2012
- UNICEF (2005). Istraživanje nasilja nad decom u školama na Kosovu.
- Inicijativa Vlade Njufundlanda i Labradora, u Kanadi, za sprečavanje nasilja. Preuzeto sa stranice World Wide Web-a, 12.11.2012. godine, na <http://www.gov.nl.ca/VPI/index.html>

Kosovski Centar za Studije Roda – KGSC – KGSC je nevladina organizacija, čiji je strateški zadatak da u svim sektorima kosovskog društva unese perspektivu rodne ravnopravnosti, razvijanjem rodnih studija i rodne politike koja uzima u obzir rodnu ravnopravnost.

Cilj centra je da posluži kao katalizator promena u istraživanju, analizi politike i širenju informacija u kosovskom društvu, te da kroz svoje delatnosti nastoji da informiše nevladine organizacije, vladine organizacije, univerzitetske studente i profesore, novinare, kreatore politike, itd.

Kosovski centar za istraživanja u oblasti rodne ravnopravnosti (KGSC)

Telefon: (381) 38 735 991

E-pošta: Info@kgscenter.net

Sedište: Nëna Terezë No. 18/1

Priština, Kosovo

www.kgscenter.net